

**ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Αρ. Φακ.: Γ.Ε. 5(A)/1965/9
Τηλ.: 22889292
Φαξ: 22662310
E-mail: att.gen@law.gov.cy

16 Μαρτίου, 2023

Γενικό Διευθυντή
Υπουργείου Παιδείας,
Αθλητισμού και Νεολαίας

Θέμα: Γνωμοδότηση Νομικής Υπηρεσίας για την αξιολόγηση του μαθητή στο πλαίσιο του θεσμού των τετραμήνων

Έχω οδηγίες να αναφερθώ στο άνω θέμα και στα ερωτήματα που τίθενται στην επιστολή της Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, με αρ. φακ. 07.02.004.001, ημερ. 10.03.2023 και σας υποβάλλω τα ακόλουθα:

(α) Ως προς το ερώτημα υπ. αρ. (α) που τίθεται στην άνω επιστολή σας, και αφορά στο **«κατά πόσον, τυχόν τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας, σε σχέση με τη βαρύτητα της γραπτής εξέτασης, με γνώμονα το καλώς νοούμενο συμφέρον των μαθητών/ μαθητριών μπορεί να ισχύσει για το τρέχον τετράμηνο (Β' τετράμηνο), νοουμένου ότι αυτό ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη»**, έχοντας μελετήσει το ισχύον νομικό πλαίσιο, σας αναφέρω τα ακόλουθα:

Οι κανόνες, οι οποίοι διέπουν τον τρόπο λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος και δη των δημόσιων σχολείων μέσης εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένου και του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών/ μαθητριών, ως εν προκειμένω, πρέπει να διαμορφώνονται με τρόπο, έτσι ώστε κατά την εφαρμογή τους, να διασφαλίζουν, τόσο την ίση μεταχείριση των υποκείμενων σ' αυτούς προσώπων, αλλά και να δημιουργούν την υποχρέωση στη Διοίκηση, ως τον

εφαρμοστή των κανόνων αυτών, να διαμορφώνει τα έννομα αποτελέσματα τους, υπό όρους ισότιμης εφαρμογής τους, «ήτοι υπό όρους οι οποίοι εγγυώνται ότι τα υποκείμενα των κανόνων δικαίου υφίστανται ή απολαμβάνουν τις έννομες συνέπειες της εφαρμογής τους υπό συνθήκες ίσης μεταχείρισης στην πράξη». ¹

Κατά πάγια νομολογία, η Αρχή της Ισότητας αποτελεί συνταγματικό κανόνα «που επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες, και δεσμεύει τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την ενάσκηση της νομοθετικής λειτουργίας όσο και τη διοίκηση, όταν θεσπίζει κατά νομοθετική εξουσιοδότηση κανονιστική ρύθμιση. Η παραβίαση της αρχής αυτής ελέγχεται από τα δικαστήρια ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας εκάστου με ίσους όρους.»².

Στην κυπριακή έννομη τάξη, η Αρχή της Ισότητας, ως αυτή διασφαλίζεται από το Άρθρο 28 του Συντάγματος, έτυχε ευρείας ανάλυσης από το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι δε θεμελιώδεις και πάγια νομολογημένες αρχές που σχετίζονται με την Αρχή αυτή, παρατέθηκαν αναλυτικά στην **Ανδρέας Σωτηριάδης ν. Παντελής Θεοφυλάκτου και Άλλης (2002) 3 Α.Α.Δ. 56**, όπου λέχθηκαν τα εξής σχετικά:

«Το άρθρο 28.1 του Συντάγματος έχει τύχει ερμηνείας σε σειρά αποφάσεων της νομολογίας μας. Ο όρος «ίσοι ενώπιον του Νόμου» στο άρθρο 28.1 του Συντάγματος δε μεταδίδει την έννοια της ακριβούς αριθμητικής ισότητας αλλά διασφαλίζει μόνον εναντίον αυθαίρετων διακρίσεων και δεν αποκλείει εύλογες διακρίσεις, οι οποίες πρέπει να γίνουν λόγω της ιδιαίτερης φύσεως των πραγμάτων (*Mikrommatis v. Republic, 2 R.S.C.C. 125*).

Στην υπόθεση **Republic v. Arakian (1972) 3 C.L.R. 294**, έχουν υιοθετηθεί οι πιο κάτω αρχές της ελληνικής νομολογίας:

(1) Η συνταγματική αρχή της ισότητας συνεπάγεται την ίση ή ομοιόμορφη μεταχείριση «πάντων των υπό τας αυτάς συνθήκας τελούντων» (Υπόθεση 1273/65 του Στ.Ε.).

¹ «Διοικητικό Δίκαιο», Απόστολος Γέροντας, Προκόπης Παυλόπουλος, Γλυκερία Π. Σιούτη, Σπυρίδων Φλογαίτης, Ε' Έκδοση, 2022.

² ΣτΕ (Ολ.) 668/2018, ημερ. 21.03.18.

(2) Το άρθρο 3 του Ελληνικού Συντάγματος του 1952 - το οποίο αντιστοιχεί με το πιο πάνω άρθρο 28.1 - «αποκλείει μόνον την υπό του νομοθέτου θέσπισιν διακρίσεων αυθαιρέτων και όλως αδικαιολόγητων» (Υποθέσεις 1247/67 και 1870/67 του Στ.Ε.).

(3) «Ευλόγως προκύπτει παραβίασις της αρχής της ισότητας και ως εκ τούτου ακυρότης των προσβαλλομένων πράξεων, εφ' όσον πρόκειται περί ρυθμίσεων σχέσεων τελουσών υπό διαφόρους πραγματικές συνθήκας, αίτινες δεν αποκλείουν ανομοιομορφίας εν τω διακανονισμώ αυτών» (Υπόθεση 2063/68 του Στ.Ε.).

(4) Η αρχή της ισότητας εφαρμόζεται «επί περιπτώσεων τελουσών υπό τας αυτάς εν γένει συνθήκας» (Υπόθεση 1215/69 του Στ.Ε.).

Στη **Σεργίδης ν. Δημοκρατίας (1991) 1 Α.Α.Δ. 119** (Απόφαση Ολομέλειας από τον Πική, Δ., όπως ήταν τότε) υποδεικνύεται ότι το άρθρο 28 έχει ως λόγο (Βλ. **Mikrommatis**, πιο πάνω) την ουσιαστική σε αντίθεση με τη φαινομενική ισότητα. Υποδεικνύεται, επίσης, ότι η δυναμική της αρχής της ισότητας επιβάλλει την ανίχνευση της φύσης, των υποκειμένων και αντικειμένων του δικαίου, ώστε να αποδίδονται τα ίσα στα όμοια και τον αποκλεισμό της ταύτισης των ανομοίων (Βλ. και απόφαση του Πική, Δ. - όπως ήταν τότε - στην **Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων (1989) 3 Α.Α.Δ. 1931**, σχετικά με τον τρόπο προσδιορισμού της ομοιογένειας).

Αυτό που απαγορεύει η συνταγματική αρχή της ισότητας είναι η δημιουργία αυθαίρετων, τυχαίων ή συμπτωματικών διακρίσεων. Ομοίως απαγορεύεται η εξομοίωση, από τον κοινό Νομοθέτη διαφορετικών καταστάσεων, ή η ενιαία μεταχείριση προσώπων που βρίσκονται υπό διαφορετικές συνθήκες πραγματικές ή νομικές με βάση όμως τυπικά ή συμπτωματικά κριτήρια. Ως αντισυνταγματικές θεωρούνται μόνο οι προδήλως παραβιάζουσες την αρχή της ισότητας διατάξεις. Η δε δικαστική εξουσία περιορίζεται σε έλεγχο υπερβάσεως ακραίων ορίων.

Ο διαπρεπής συνταγματολόγος Αριστόβουλος Μάνεσης στο σύγγραμμα του «Συνταγματική Θεωρία και Πράξη» σελ. 320 επεξηγεί ότι η συνταγματικά κατοχυρωμένη ισότητα του Νόμου νοείται ως αναλογική ισότητα. Και αυτό σημαίνει ότι ίση ρύθμιση υφίσταται - είτε εις πρόσωπα είτε εις πράγματα είτε εις σχέσεις είτε εις καταστάσεις αφορά αυτή - όταν ενεργείται ομοία μεταχείριση των ομοίων και ανομοία μεταχείριση των ανομοίων. Η όμοια μεταχείριση δια να είναι ίση προϋποθέτει ομοιότητα των υπό ρύθμιση θεμάτων.»

(οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας).

Έχει περαιτέρω νομολογηθεί στην **Commercial Company "Arkozy" v. Republic**³, [στην οποία η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου αναφέρθηκε σε μεταγενέστερες αποφάσεις της, αναγνωρίζοντας ουσιαστικά την ορθότητά της], ότι «ταξινόμηση με αναφορά σε χρονικά κριτήρια δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας⁴». Παρά το γεγονός ότι η υπόθεση αυτή αφορούσε τέλη Τελωνείου που επιβλήθηκαν, σε διαφορετικό ύψος κατά δύο περιόδους όπως ήταν καθορισμένες στον σχετικό νόμο, κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ότι στη βάση των περιστάσεων της υπόθεσης, υπήρξε ίση μεταχείριση και ότι η διαφοροποίηση στα τέλη Τελωνείου, κατά τις δύο αυτές χρονικές περιόδους, δεν συνιστούσε διάκριση.⁵

Από τα όσα αναφέρονται ανωτέρω, προκύπτει ότι η θέσπιση οποιασδήποτε νέας κανονιστικής ρύθμισης ή η τροποποίηση υφιστάμενης κανονιστικής ρύθμισης, θα πρέπει να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την Αρχή της Ισότητας και τα οποία [όρια] αποκλείουν την εκδήλως άνιση μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες ή την αυθαίρετη εξομοίωση προσώπων που τελούν υπό ουσιαστικά διαφορετικές συνθήκες.

³ (1975) 3 C.L.R. 415.

⁴ Όπως λέχθηκε από το Δικαστήριο, “*The principle of equality, a constitutional principle, safeguards only against arbitrary differentiations and does not exclude reasonable distinctions which have to be made in view of the intrinsic nature of things; it is violated if a distinction has no objective and reasonable justification. (Mikrommatis and The Republic 2 R.S.C.C., 125 and Republic v. Arakian and Others (1972) 3 C.L.R. 294, at pp. 298-299).*”

⁵ Και περαιτέρω, ότι, “*In our case, there is equal treatment in respect of all, in the same circumstances—persons and goods for the same period. Difference in the customs duties imposed in respect of different periods, does not amount to discrimination, nor is the legal position changed merely because those affected by the duties imposed on goods cleared during the first period, was a limited or an ascertainable number at the time of the enactment. There was nothing personal in the character of the legislation. There was only a classification according to difference in time which was reasonable under the particular set of circumstances as founded on clear differentials having a rational relation to the objects sought to be achieved by the law in question. (See Basu's (supra) vol. 1, p. 456). It was subjection to equal laws applying to all in the same circumstances, and this is what is meant by equal protection of the law.*”

Συγκεκριμένα, οι περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμοί, στο εξής «οι Κανονισμοί», και, ιδιαίτερα ο Κανονισμός 15(A)(1)(α) των Κανονισμών, που αφορά στην Ειδική Διάταξη για εξετάσεις προαγωγής και απόλυσης με το θεσμό των εξετάσεων τετραμήνων, μπορεί να τροποποιηθεί με τρόπο που να διαφοροποιείται, κατά την κρίση σας, το ποσοστό βαρύτητας της γραπτής εξέτασης, για το καλώς νοούμενο συμφέρον των μαθητών/μαθητριών, νοουμένου όμως ότι το ποσοστό αυτό θα εφαρμοστεί ενιαία, ομοιόμορφα και ισότιμα σ' όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές/μαθήτριες, χωρίς καμία διάκριση, έτσι ώστε να μην τίθεται οποιαδήποτε άνιση ή διαφορετική μεταχείριση ορισμένης κατηγορίας μαθητών/μαθητριών έναντι άλλων. Τούτο, ενισχύεται και από το γεγονός ότι για το τρέχον αυτό τετράμηνο, δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη η ενιαία γραπτή αξιολόγηση, κατά τα όσα διαλαμβάνονται στον άνω Κανονισμό. Όμως, η όποια νέα νομοθετική ρύθμιση θα πρέπει να υλοποιηθεί άμεσα, αφού το Β' τετράμηνο βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη και ήδη διενεργούνται ελέγχοι με τις μεθόδους που καθορίζονται στον υπό αναφορά Κανονισμό και που αφορούν στην αξιολόγηση των μαθητών για την ενεργό συμμετοχή τους στο μάθημα (συντρέχουσα αξιολόγηση)⁶.

Ταυτόχρονα, στα πλαίσια της Χρηστής Διοίκησης, αλλά και της διασφάλισης της συνταγματικής Αρχής της Ισότητας, η Αρμόδια Αρχή θα πρέπει να καταγράψει και να εξειδικεύσει με επάρκεια, στην πρόταση που θα κατατεθεί προς το Υπουργικό Συμβούλιο και εν συνεχεία στη Βουλή των Αντιπροσώπων, τους λόγους που οδήγησαν και/ή κατέστησαν αναγκαία την νέα αυτή νομοθετική ρύθμιση, στη βάση αντικειμενικών κριτηρίων, εξειδικεύοντας το δημόσιο συμφέρον [εν προκειμένω το καλώς νοούμενο συμφέρον των μαθητών/μαθητριών] που αποσκοπεί να εξυπηρετήσει η εν λόγω νέα νομοθετική ρύθμιση, με ρητή και λεπτομερή αναφορά στα συγκεκριμένα περιστατικά και γεγονότα που κατέστησαν αναγκαία [τη νέα αυτή ρύθμιση].

Αναφέρεται ότι η έννοια του δημόσιου συμφέροντος δεν συμπεριλαμβάνει μόνο το συμφέρον της Αρμόδιας Αρχής που το επικαλείται, αλλά αφορά το ευρύτερο και κοινό συμφέρον. Στην Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση **Panayiotis Kazamias v. Republic of Cyprus**, Πρ. αρ. 234/81, ημερ. 11.03.1982, το Ανώτατο Δικαστήριο τοποθετήθηκε επί της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, αναφέροντας τα εξής σχετικά:

⁶ Κανονισμός 15A(1)(α) και (β) Κανονισμών.

«... Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος είναι ευρυτάτη. Του κοινού (δημοσίου) συμφέροντος διαφέρει το συμφέρον του Δημοσίου (Fiscus). Η αφηρημένη δε επίκλησής του θα κατέληγεν εις αυθαιρεσίαν της Διοικήσεως. Όθεν, πρέπει να εξειδικεύεται εν εκάστη συγκεκριμένη περιπτώσει. Διότι τότε θα είναι δυνατός ο δικαστικός έλεγχος της ορθής ή μη υπαγωγής των πραγματικών γεγονότων εις την περί ης ο λόγος έννοιαν.

...

19. Η έννοια του δημοσίου (κοινού) συμφέροντος πρέπει να διακρίνεται τόσον του συμφέροντος του Δημοσίου (Fiscus), όσον και του συμφέροντος της δημοσίας υπηρεσίας (ΣΕ. 309/1955, 801/1958, 2178/1970). Η εν λόγω έννοια δεν είναι τόσον άόριστος ώστε να μην υπόκειται εις δικαστικόν έλεγχον. Αντιθέτως, συνιστά νομικήν έννοιαν, δί ο και δεν διαφεύγει τον έλεγχον του ΣΤΕ. Παράδειγμα: Η κατά το άρθρον 3 Ν. 2363/1953 άρνησις χορηγήσεως διαβατηρίου δέον να αιτιολογήται πλήρως δια της εξειδικεύσεως του σοβαρού λόγου δημοσίας τάξεως ή συμφέροντος ένεκα του οποίου η διοίκησις προήλθεν εις τοιαύτην άρνησιν (ΣΕ. 154/1954, 1122/1964, 2306/1968, 942/1971 κ.α.).».

Δέον όπως περαιτέρω αναφερθεί ότι κατά την επίκληση του δημοσίου συμφέροντος, θα πρέπει να τύχει εφαρμογής και η Αρχή της Αναλογικότητας, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή και η οποία επιβάλλει στη Διοίκηση, πριν προβεί σε οποιαδήποτε απόφαση ή ρύθμιση, την υποχρέωση να σταθμίζει όλα τα προβλεπόμενα συμφέροντα που θα επηρεαστούν από την απόφασή της αυτή, να αναλογίζεται τον επιδιωκόμενο σκοπό της και, εν τέλει, να επιλέγει την λιγότερο επαχθή λύση για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός.

(β) Σε σχέση με το δεύτερο ερώτημα που εγείρεται στην άνω επιστολή σας και που αφορά στο κατά πόσο «*τυχόν τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας σε σχέση με τη βαρύτητα της γραπτής εξέτασης, ... μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ καλύπτοντας και το προηγούμενο τετράμηνο (Α΄ τετράμηνο) του τρέχοντος έτους*», σας αναφέρω τα ακόλουθα:

Καταρχάς, αναφέρεται ότι σύμφωνα με τους κανόνες ιεράρχησης της νομοθεσίας, τη νομοθεσία⁷, αλλά και την πάγια νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, οι Κανονισμοί, ως δευτερογενής νομοθεσία, μπορούν να έχουν αναδρομική ισχύ μόνο εάν ο σχετικός πρωτογενής νόμος, παρέχει ρητώς τέτοια δυνατότητα⁸.

Εν προκειμένω, ο σχετικός, εξουσιοδοτικός για την έκδοση των Κανονισμών Νόμος, ήτοι ο περί Κοινοτικών Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Νόμος του 1961⁹, στο εξής «ο Νόμος», και συγκεκριμένα το άρθρο 11 αυτού, επί του οποίου εκδόθηκαν οι Κανονισμοί, δεν εμπεριέχει καμία ειδική εξουσιοδοτική πρόνοια, ως προς τη δυνατότητα αναδρομικής ισχύς των Κανονισμών. Ούτε και υπάρχει στο Νόμο οποιαδήποτε άλλη νομοθετική πρόνοια που να επιτρέπει κάτι τέτοιο. Ως εκ τούτου, για να επιτραπεί τυχόν θέσπιση τροποποιητικών Κανονισμών που να προσδίδουν αναδρομική ισχύ, θα πρέπει πρώτα να τροποποιηθεί το σχετικό άρθρο 11 του Νόμου και να εισαχθεί σ' αυτό, ειδική πρόνοια που να επιτρέπει την αναδρομικότητα των Κανονισμών. Σε διαφορετική περίπτωση, τυχόν έκδοση ή τροποποίηση των Κανονισμών με αναδρομική ισχύ θα είναι άκυρη, καθότι αυτή θα έχει ληφθεί καθ' υπέρβαση εξουσιοδότησης (*ultra vires*).

Ούτε και μπορεί, κατά την άποψή μου, να υποστηριχθεί η άποψη ότι τυχόν τροποποίηση των Κανονισμών ως προς τα ποσοστά της βαρύτητας της γραπτής εξέτασης σχετικά με το Α' τετράμηνο μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι διαδικαστικής φύσεως και, συνεπώς, να έχει αναδρομική ισχύ¹⁰. Τούτο διότι, κατά την άποψή μου, η άνω πρόνοια των Κανονισμών που αφορά στον τρόπο βαθμολόγησης της ενιαίας γραπτής αξιολόγησης είναι ουσιαστική πρόνοια, αφού με αυτή ρυθμίζεται η αξιολόγηση των μαθητών/ μαθητριών.

⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 60(3) των περί Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμων (Ν.158(Ι) του 1999, όπως τροποποιήθηκε), «Κανονιστικές πράξεις οι οποίες εκδίδονται με εξουσιοδότηση νόμου δεν μπορούν να έχουν αναδρομική ισχύ, εκτός αν ο νόμος οποίος παρέχει την εξουσιοδότηση ρητά το επιτρέπει».

⁸ Παναγιώτης Βανέζης και άλλοι ν. Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω Υπουργού Εσωτερικών και άλλου, ημερομηνίας 31.10.1989 (1989) 3 ΑΑΔ 2522 όπου λέχθηκε ότι, «Δευτερογενής νομοθεσία μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ μόνο αν ο Νόμος ειδικά εξουσιοδοτεί την αναδρομικότητα και δεν είναι αντίθετη ή ασύμφωνη με ειδική συνταγματική πρόνοια -(Άρθρα 61 και 82 του Συντάγματος, *Papanicoroulos ν. Morphou Co-Operative (1986) 1 CL.R. 288*).»

⁹ (Ν. 6/1961ΕΚΣ).

¹⁰ Βλ. μεταξύ άλλων Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Ευπραξία Πετρώνδα ν. ΕΔΥ* (2005) 3 ΑΑΔ 293, όπου λέχθηκε ότι διαδικαστικής φύσεως ζητήματα έχουν αναδρομική ισχύ, εκτός αν κάτι τέτοιο ρητώς απαγορεύεται από τον νόμο.

Ακόμα όμως και σε περίπτωση που τροποποιηθεί ο Νόμος με σκοπό την πρόσδοση αναδρομικής ισχύς στους Κανονισμούς, τότε θα πρέπει περαιτέρω να εξεταστεί κατά πόσον η τροποποίηση των Κανονισμών σε σχέση με την βαρύτητα του αποτελέσματος της γραπτής εξέτασης για το Α' τετράμηνο, προσκρούει ή είναι αντίθετη με ειδική συνταγματική διάταξη ή επηρεάζει αποκρυσταλλωμένα κεκτημένα δικαιώματα ή/και έννομα αποτελέσματα.

Το Άρθρο 82 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «οι νόμοι ... τίθενται εν ισχύ από της δημοσίευσής αυτών εις την επίσημον εφημερίδα της Δημοκρατίας, εκτός και αν ορίζεται διάφορος ημερομηνία εν τω δημοσιευμένω νόμω», δεν απαγορεύει, ούτε αποκλείει, την εκ των υστέρων αναμόρφωση του δικαίου, με επακόλουθο τον επαναπροσδιορισμό αποκρυσταλλωθέντων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η πρόσδοση αναδρομικής ισχύος στους νόμους, είναι μεν παραδεκτή, αλλά, κατά κανόνα, όχι επιθυμητή¹¹.

Κατατοπιστικό σε σχέση με το θέμα της αναδρομικής ισχύος νόμου, είναι το ακόλουθο απόσπασμα από την Απόφαση της πρώην Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κας Παναγή στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις αρ. 941/2010 κ.ά. **Τάκης Ηλιάδης κ.ά ν. Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω Αρχηγού Αστυνομίας, ημερομηνίας 2/12/2013**, σύμφωνα με την οποία, λέχθηκαν τα ακόλουθα σχετικά:

«Το βασικό αγαθό που προστατεύεται από την αρχή απαγόρευσης της αναδρομικότητας είναι η εμπιστοσύνη του πολίτη στην προοπτική μη ανατροπής ήδη κεκτημένων δικαιωμάτων ή ήδη δημιουργημένων έννομων σχέσεων ή καταστάσεων. (Α. Δημητρόπουλος, «Γενική Συνταγματική Θεωρία», Τόμος Α, σελ. 113). Η αρχή ωστόσο δεν είναι άκαμπτη ούτε απόλυτη, ειδικότερα όταν από την εφαρμογή τυχόν αναδρομικής διάταξης δεν θίγονται άλλες συνταγματικές πρόνοιες.

Το άρθρο 82 του Συντάγματος που διέπει την έναρξη ισχύος των νόμων, δεν θέτει περιορισμό σχετικά με τη δυνατότητα να δοθεί αναδρομικότητα σε ένα νόμο. Σκοπός του είναι η ρύθμιση της τυπικής έναρξης του (βλ. «Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας» Α. Ν. Λοΐζου, σελ. 259.).

¹¹ Βλ. μεταξύ άλλων, Απόφαση Ολομέλειας Διοικητικού Δικαστηρίου στην **Θησέας Μπαγκατζούνης ν. Δημοκρατίας κ.α. υπ. αρ. 571/15 κ.α.**, ημερ. 16.06.16.

Σύμφωνα με τη νομολογία και τη συνδυασμένη ανάγνωση των Άρθρων 61 και 82 του Συντάγματος, ένας Νόμος που θεσπίζεται από την Βουλή των Αντιπροσώπων, δεν είναι αντισυνταγματικός απλά και μόνο επειδή περιέχει πρόνοιες που επενεργούν αναδρομικά, εκτός και αν επηρεάζονται συνταγματικά καθιερωμένα δικαιώματα. Νόμος μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ, εκτός εάν τέτοια αναδρομικότητα είναι αντίθετη ή ασύμφωνη με ειδική συνταγματική πρόνοια (βλ. *Papanicopoulos and Others v. Morphou Co-operative Credit Society (1986) 1 C.L.R. 288*, *Απέητος κ.α. v. Δημοκρατίας (1991) 3 Α.Α.Δ 64 (Πλήρης Ολομέλεια)*, *Παπαϊωάννου v. Παπαϊωάννου (2000) 1 Α Α.Α.Δ 656*, Υπόθ. Αρ. 1197/2008, *Άκης Κλεάνθους v. Δημοκρατίας* ημερ. 30/6/2010). Παλαιότερες δε υποθέσεις όπως οι *Varnavides v. Ioannou (1982) 1 C.L.R. 263*, *Liatsou v. Ponirou (1985) 1 C.L.R. 165* και *Ttofis Kyriacou & Son Ltd. v. Rologis Ltd (1985) 1 CR 211*, στις οποίες επιτράπη αναδρομική ισχύς, δεν αφορούσαν νόμους που επηρέαζαν δικαιώματα αναγνωριζόμενα από το Σύνταγμα ούτε ήγειραν τέτοιο θέμα».

Στη βάση των όσων αναφέρονται ανωτέρω, έχω την άποψη ότι τυχόν τροποποίηση των Κανονισμών, αλλαγή των ποσοστών βαρύτητας και πρόσδοση αναδρομικής ισχύς στη νέα αυτή βαρύτητα της γραπτής εξέτασης για το Α' τετράμηνο, σ' αυτό το στάδιο, και δη στο στάδιο μετά την διεξαγωγή της ενιαίας γραπτής αξιολόγησης και του προσδιορισμού συγκεκριμένης βαθμολογίας, τόσο επί της ενιαίας γραπτής αξιολόγησης, όσο και επί της συντρέχουσας αξιολόγησης [ως η συντρέχουσα αξιολόγηση καθορίζεται στους Κανονισμούς], δυνατό να οδηγήσει σε ανεπίτρεπτη διατάραξη ήδη αποκρυσταλλωμένων κεκτημένων δικαιωμάτων, ήτοι της τελικής βαθμολόγησης που αποδόθηκε σε έκαστο μαθητή, είτε προς τα πάνω, είτε προς τα κάτω¹².

Δεδομένων των όσων έχουν ανωτέρω αναλυθεί και με δεδομένο ότι τυχόν αλλαγή της νομοθεσίας ως προς τη βαρύτητα των γραπτών εξετάσεων του Α' τετραμήνου επηρεάζει αποκρυσταλλωμένα δικαιώματα, η απάντηση στο δεύτερο

¹² Βεβαίως, όπως λέχθηκε στην *Χρίστου Παπαϊωάννου v. Δημοκρατίας*, υπ. αρ. 1260/99, ημερ. 08.04.2002, η προσβολή διά Προσφυγής της ίδιας της βαθμολογίας, «θα ήταν εν πάση περιπτώσει απαράδεκτη, αφού ούτως ή άλλως, αυτή θα ήταν προπαρασκευαστικής φύσης και όχι αφ' εαυτής εκτελεστή διοικητική πράξη.». Βλ. περαιτέρω και Απόφαση στην υπόθεση *Κώστας Σκεμπετζή v. Δημοκρατίας κ.α.* Πρ. αρ. 792/94, ημερ. 08.03.96.

ερώτημα που τίθεται στην άνω επιστολή σας, δεν μπορεί παρά να είναι αρνητική. Βεβαίως, παρόλο που δεν ζητείται η άποψή μας, μας προβληματίσε ιδιαίτερα εάν θα μπορούσαν να ληφθούν οποιαδήποτε *άλλα μέτρα* εκ μέρους της Διοίκησης, για το καλώς νοούμενο συμφέρον των μαθητών/ μαθητριών, σ' ό,τι αφορά το Α' τετράμηνο.

Μετά από έντονο προβληματισμό, έχουμε καταλήξει ότι η Διοίκηση θα μπορούσε, ενδεχομένως, κατά την κρίση της, να προχωρήσει σε αναγωγή της βαθμολογίας συγκεκριμένων μαθημάτων, (επί συγκεκριμένων ερωτήσεων), τα οποία είναι κοινά και στα οποία έχουν παρακαθήσει το σύνολο των μαθητών/ μαθητριών ή τα οποία είναι κοινά ανά κλάδο μάθησης [εάν υπάρχει]. Εναπόκειται στη Διοίκηση να κρίνει κατά πόσο διαπιστώνονται συγκεκριμένοι λόγοι που να της επιτρέπουν να ενεργήσει με αυτό τον τρόπο, και για το καλώς νοούμενο συμφέρον των μαθητών/ μαθητριών. Τέτοιοι παράγοντες θα μπορούσαν να αποτελέσουν η εισαγωγή θεμάτων ή ύλης στο εξεταστικό δοκίμιο που δεν διδάχθηκαν, ο υψηλός βαθμός δυσκολίας σε συγκεκριμένα εξεταστικά θέματα ή οι λανθασμένες διατυπώσεις ερωτήσεων ή οι διατυπώσεις ερωτήσεων με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να μην ήταν εύλογα αντιληπτή η απάντηση σε αυτές. Κατά την άποψή μου, οποιαδήποτε αλλαγή των βαθμολογιών [προς τα πάνω], μέσω της μεθόδου της αναγωγής των βαθμολογιών, ως μέτρο που θα ληφθεί με απόφαση της Διοίκησης, θα μπορούσε να είναι εφικτή, νοουμένου ότι αυτή θα γίνει με ισότιμο τρόπο, για το σύνολο των μαθητών/ μαθητριών και, νοουμένου ότι μόνο ευμενή αποτέλεσμα θα έχει για τους μαθητές/ μαθήτριες.

Προς επίρρωση της ανωτέρω θέσης μου, παραπέμπω στην Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση **Ανδρέας Κιτρομήλη ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού κ.α., ημερομηνίας 27.10.2004**,¹³ όπου κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ότι η μέθοδος αναγωγής που έγινε στη βαθμολόγηση των γραπτών των υποψηφίων στις εξετάσεις για διεκδίκηση θέσης στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Κύπρου και της Ελλάδας, με βάση τον σχετικό νόμο,¹⁴ δεν παραβίαζε στην Αρχή της Ισότητας, αφού το *«μέτρο της αναγωγής της βαθμολογίας επηρεάζει όλους τους υποψηφίους και ο νόμος προβαίνει σε ομοιόμορφη αναγωγή της βαθμολογίας»*.

¹³ (2004) 4 ΑΑΔ 924.

¹⁴ Όπου σύμφωνα με βάση το άρθρο 12 αυτού, προβλέπεται αναγωγή στις εν λόγω βαθμολογίες με βάση στατιστικό τύπο.

Περαιτέρω, είναι σημαντικό να λεχθεί ότι όπως τονίστηκε στην άνω υπόθεση, το ζήτημα της αναγωγής της βαθμολογίας είναι θέμα τεχνικής φύσεως, το οποίο εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Διοίκησης. Όπως τέτοια είναι, περαιτέρω, τα ζητήματα που γενικά αφορούν στη λειτουργία των σχολείων, όπως οι μέθοδοι και οι διαδικασίες αξιολόγησης μαθητών/ μαθητριών. Η κρίση της Διοίκησης επί τέτοιων θεμάτων είναι πρακτικά ανέλεγκτη από τα Δικαστήρια και η μόνη περίπτωση που η κρίση της Διοίκησης επί τέτοιων ζητημάτων τεχνικής φύσεως ή ειδικών γνώσεων, ελέγχεται από τα Δικαστήρια, είναι εάν συντρέχει πλάνη περί τα πράγματα, κακή χρήση διακριτικής εξουσίας ή έλλειψη αιτιολογίας.¹⁵

Συμπερασματικά, ως προς το υπ' αρ. (α) ερώτημά σας, καταλήγω ότι η Διοίκηση μπορεί να προχωρήσει σε τροποποίηση των υφιστάμενων Κανονισμών και δη του Κανονισμού 15(A)(1)(α) των Κανονισμών, έτσι ώστε να διαφοροποιήσει το ποσοστό βαρύτητας της γραπτής εξέτασης για το τρέχον τετράμηνο (Β' τετράμηνο), νοούμενου ότι καταγραφεί ειδική και επαρκής αιτιολογία ως προς τους λόγους που κατέστησαν αναγκαία την τροποποίηση αυτή, με εξειδίκευση στο δημόσιο συμφέρον που αποσκοπεί να εξυπηρετήσει, και, νοούμενου ότι η εν λόγω τροποποίηση υλοποιηθεί άμεσα. Ως προς το ερώτημα σας υπ' αρ. (β), έχω την άποψη ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί αναδρομικά οποιαδήποτε διαφοροποίηση του ποσοστού βαρύτητας της γραπτής εξέτασης για το Α' τετράμηνο, αφού οι γραπτές αυτές εξετάσεις έχουν ήδη ολοκληρωθεί και έχει ήδη αποδοθεί βαθμολόγηση, τόσο επί της ενιαίας γραπτής αξιολόγησης, όσο και επί της συντρέχουσας αξιολόγησης, δημιουργώντας και αποκρυσταλλώνοντας έτσι δικαιώματα στους μαθητές/ μαθήτριες, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε τυχόν διαφοροποίηση στο στάδιο αυτό, να οδηγήσει ενδεχομένως σε δυσμενή επηρεασμό αριθμού μαθητών.

Έλενα Παπαγεωργίου
Ανώτερη Δικηγόρος της Δημοκρατίας
για Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας
Προϊσταμένη Υποτομέα Προσφυγών
Διοικητικού Δικαστηρίου

ΕΠ/20230315 ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ/ΝΝΧ

¹⁵ Βλ. μεταξύ άλλων, Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου Επικρατείας, 1929-59, σελ. 227, *Eraclidou and Another v. Compensation Officer* (1968) 3 C.L.R. 44, 53, 54, *Georghiou and Another v. Municipality of Nicosia* (1973) 3 C.L.R. 53, *Κουτσού v. Κ.Ο.Τ.* (2001) 3 Α.Α.Δ. 311 και *E. Koutsou Estates Ltd κ.ά. v. Κ.Ο.Τ.* (2001) 3 Α.Α.Δ. 316.